

Specialfrågelista rörande

038 HUSBYGGE.

Äppelbo I.

1. Voro slogbodarna timrade, eller voro de enkla gapskjul? Beskriv i detalj väggarnas konstruktion för varje bygd!
2. Skottade man upp mullbänk både på grundens inre och på dess yttre sida? Skilde man möjligen på mullbänk och mullvarp?
3. Är skavning av rundtimmer känd? Kanske i härbren? Hurudan skave användes?
4. Vilka hus bilades, och vilka byggdes av rundtimmer? Skedde bilningen 1) före själva timringsarbetet? 2) sedan stocken timrats fast? 3) för hela väggen i ett sammanhang efter hela timringsarbetet?
5. Förekom användning av halvkluvna stockar (klovor, klyftor) i st.f. timmer i väggar? I vilka hus? fähus? lada? slogbod? andra?
6. Brukade man eller brukade man ej först timra upp stugan i skogen? Vilka moment i timringsarbetet bortföll vid denna förberedande timring? tak? dörr- och fönsteröppningar? dymlar i väggarna? bilning av stockarna?
7. Minns man fönsteröppningar utan gåt? När gåt fanns i fönsteröppning, varav bestod den äldst?
8. Minns man, att stugor timrats upp fullkomligt utan hjälp av ställningar? Hur betedde man sig då i fråga om de övre varven? Till vilka andra hus än stugor användes ställningar?
9. Saknade stallet golv? Gällde detta både häststallet och stillrummet? Om golv fanns, varav bestod det? På vilka sätt var det enklare än ett stuggolv?
10. Är klyvning av timret till fähusväggar känd? Hemma i byarna? Endast i fäbodarna? Vad anser man om orsaken till, att kluvet timmer användes? Varför just i fähusets väggar?
11. Användes under ladugolv en mellanvase eller ingen vase alls? Dymlade man i ladugolv ihop golvtelnarna eller ej?
12. Beskriv i detalj dörröppningen till en för bygden typisk üngslada! Gåt? Kapitel el. dyl.? Hur stängdes öppningen?
13. Känner man till något hus (alltså ej dyngstadsbalk), där skiftesverk använts? Försök få se huset, och beskriv skiftesverket, med benämningar på stolpar, skåror och bräder!
14. Känner man till spismur alldeles utan tegel eller med tegel endast i eldvrån? i by? i fäbodar? i stuga? i fähus? varav bestod i en dylik mur eldhärden? varav eldstadens bakväggar? hur fogades murens gråstenar samman? Hur ordnade man bakningen i går-

dar, där enbart gråstensmur fanns?

15. Var pannmur känd före 1850? Var den murad i fähuset? i bakstugan?

16. Känner man till murbruk utan kalk (lerbruk)? Hur tillreddes det? I vilka murar kunde det användas?

17. Hur skilde man i benämningen på 'den lave (lår) i vilken murbruk blandades till' och 'den lave (lår) i vilken muraren förvarade färdigt murbruk'?

18. Är ordet kalkband känt? Vad avsågs därmed?

19. Hur pass vanlig var spismur i fähuset? Hur var den placerad i fähuset (i en vrå? mitt på den ena långväggen?)? Är bakugn i fähuset känd? Räkna upp alla kända fall! Bodde i alla dessa fall gårdens folk i fähuset? Hur var spismuren mitt på fähusets ena långvägg byggd (nisch? pannmur?)?

20. Hur var muren byggd i höstuga? kvarnstuga? sågstuga? Med enbart letad natursten ända upp till rökfånget? Hur var murbruket då beskaffat? Äro dylika primitiva murar kända även från fäbodstugor?

Specialfrågor rörande

H u s b y g g e .

Älvdalen.

1. Lågo fähusen i hembodarna i grupp med stuga, stall etc., eller lågo de i rad vid gårdsgården? Minns man gator tvärs över fäbodtäckten? Voro dessa gator inhägnade? Funnos andra gårdsgårdar inom täkten?
2. Vilka hus stodo (vid storskiftet) vanligast i samma länga som stugan? Vedbod och stall? Vedbod och redskapsbod? Lider och fähus? Försök få verklig statistik för någon större by, t.ex. Näset.
3. Giv ex. på byggnader (utom fähuslider och foderhus), som stodo i samma länga som fähuset!
4. Lågo somliga fähus i hembodarna helt ute på fähusbacken? Fanns det även kofähus, som lågo så? Exempel! Enkel karta! Var det så även före storskiftet?
5. Hur lågo före storskiftet ägorna i hembodarna fördelade? Samlade omkring ägarens stuga eller spridda på olika delar av vallen som i långbodarna? Efterfrågas i flera olika byar!
6. Finns något minne av att eldhus förekommit i hembodarna? att särskilda små kreatursfähus funnits i hembodarna? att särskild mjölkstuga funnits i hembodarna?
7. Minns man något eller några hembodställen, där ingen väg gick tvärs över täkten? Räkna upp dessa fäbodställen! Om väg gick tvärs över täkten, var den då inhägnad eller ej? Om den var inhägnad, talade man då om två olika täkter på detta fäbodställe? Eller räknades täkten trots vägen som en täkt? /obs. dessa frågor böra göras i Älvdalsbyar, som gjorde tydlig skillnad mellan hembodar och långbodar, alltså ej i Evertsberg/.
8. Minns man fäbodställen (hem-), där ingen särskild fälla fanns framför fähuset, utan där alltså dettas dörr vette direkt mot utmarken (fähusbacken)?
9. Då eldhus fanns (sters), hur låg det i förhållande till mjölkstugan? Om flera stugor funnos på vallen, förekom det, att de voro placerade i rad? Förekom eldstad [kokstad] framför varje stuga? Vilka hänsyn voro de bestämmande vid placering inne på långfäbodtäckten av eldhus? stuga? mjölkstuga? lada?
10. Sök reda på alla kända fall av, att kölbodar stått sammanparade två och två eller kanske tre tillsammans! Redogör i detalj för, hur bodarna stodo i förhållande till varandra! Hade två bodar i vissa fall en gemensam vägg? Varav bestod denna vägg? Äro orden dubbelbod och tvebod kända? Finns någon dylik anläggning kvar i sådant skick, att den kan ritas

eller fotograferas?

10. På vilken holme i Lövnässjön låg den berömda fiskeplatsen? Besök platsen, sök rita ut tomterna där, och tag reda på, vilka olika hus som funnos!

11. Voro slogbodarna timrade, eller voro de enkla gapskjul? Beskriv i detalj väggarnas konstruktion för varje bygd!

12. Skottade man upp mullbänk både på grundens inre och på dess yttre sida? Skilde man möjligen på mullbänk och mullvarp?

12. Är skavning av rundtimmer känd? Kanske i härbren? Hurudan skave användes?

14. Vilka hus bilades, och vilka byggdes av rundtimmer? Skedde bilningen 1) före själva timringsarbetet? 2) sedan stocken timrats fast? 3) för hela väggen i ett sammanhang efter hela timringsarbetet?

15. Förekom användning av halvkluvna stockar (klovor, klyftor) i st.f. timmer i väggar? I vilka hus? fähus? lada? slogbod? andra?

16. Brukade man eller brukade man ej först timra upp stugan i skogen? Vilka moment i timringsarbetet bortfölla vid denna förberedande timring? tak? dörr- och fönsteröppningar? dym-lar i väggarna? bilning av stockarna?

17. Minns man fönsteröppningar utan gåt? När gåt fanns i fönsteröppning, varav bestod den äldst?

18. Minns man, att stugor timrats upp fullkomligt utan hjälp av ställningar? Hur betedde man sig då i fråga om de övre varven? Till vilka andra hus än stugor användes ställningar?

19. När golvade man stugan? Före eller efter timring av rös-tet? Före eller efter takningen?

20. Saknade stallet golv? Gällde detta både häststallet och stillrummet? Om golv fanns, varav bestod det? På vilka sätt var det enklare än ett stuggolv?

21. Är klyvning av timret till fähusväggar känd? Hemma i by-arna? Endast i fäbodarna? Vad anser man om orsaken till, att kluvet timmer användes? Varför just i fähusets väggar?

22. Användes under ladugolv en mellanvase eller ingen vase alls? Dymlade man i ladugolv ihop golvtelnarna eller ej?

23. Beskriv i detalj dörröppningen till en för bygden typisk ängslada! Gåt? Kapitel el. dyl.? Hur stängdes öppningen?

24. Känner man till något hus alltså ej dyngstadsbalk), där

skiftesverk använts? Försök få se huset, och beskriv skiftesverket, med benämningar på stolpar, skåror och bräder!

25. Känner man till spismur aldeles utan tegel? i by? i fäbodar? i stuga? i fähus? varav bestod i en dylik mur eldhärden? varav eldstadens bakväggar? hur fogades murens gråstenar samman?

26. Var pannmur känd före 1850? Var den murad i fähuset? i bakstugan?